

פרופ' יהודה באואר

(תרפ"ו-תשפ"ה)

חבר האקדמיה פרופ' יהודה באואר, היסטוריון פורץ דרך במחקר הבין-לאומי של רצח עם ומגדולי חוקרי השואה ורצח עם בעולם, חתן פרס ישראל בהיסטוריה של עם ישראל זוכה פרס א.מ.ת., הלך לעולמו בגיל 98.

פרופ' באואר נמנה עם מייסדי התחום של חקר השואה בישראל והיה מבכירי החוקרים ביד ושם. הוא היה עמוד התווך האקדמי של המכון ליהדות זמננו באוניברסיטה העברית בירושלים, ייסד את המרכז הבין-לאומי למחקר האנטישמיות על שם וידאל ששון ועמד בראש המכון הבין-לאומי לחקר השואה ביד ושם. עבודתו המחקרית המשפיעה בתחומים הללו, הוראתו

האקדמית רבת השנים ופעילותו המוסדית והציבורית הניחו אבני פינה לכתיבת כמה מן הפרקים הכאובים ביותר בהיסטוריה העולמית ובתולדות העם היהודי.

פרופ' באואר לא חדל לחקור, לכתוב ולפרסם עד ימיו האחרונים. היה לו חלק חשוב בהכנת דוח האקדמיה על מצב מחקר השואה והוראתה במוסדות ההשכלה הגבוהה. הדוח, שפורסם ב-2020, עורר דיון אקדמי סוער שהדהד בתקשורת הישראלית.

פרופ' באואר לא הסתגר במגדל השן האקדמי ופעל עשרות שנים בזירה הציבורית הישראלית והבין-לאומית לשמירת חירותו של מחקר תולדות השואה ולהרחקת ידיהם של עסקנים פוליטיים ויחצני מפלגות שכירים מן המרחב המדעי האקדמי הישראלי. את עמידתו האיתנה על משמר השיח המדעי החופשי מפוליטיקה ראוי לזכור בישראל 2025.

במאמר עיתון ב-1982 דווח ש"יד ושם" הסיר את חסותו מעל כנס בנושא רצח עם שכלל גם את השואה הארמנית, בגלל לחץ מצד ממשלת טורקיה ומשרד החוץ הישראלי לבטל את השתתפותם של חוקרים ארמנים. הלכו אחריו רוב המופיעים בכנס, ובהם פרופ' באואר, וביטלו את השתתפותם בו. "הרי לא ייתכן דיון על הרג המוני מבלי לעסוק בהרג ההמוני השיטתי וחסר האבחנה שביצע הצבא האוסמני בבני העם הארמני", נכתב במאמר. באומץ לב חזר באואר והתריע לאורך עשרות שנים מפני זילות השואה, אם בידי פוליטיקאים מקומיים ואם בידי מנהיגים זרים. וכך כתב: "איני יכול לסבול עוד את הנאומים חסרי התוכן ומלאי הקלישאות של נשיאים, ראשי ממשלה, רבנים ואחרים. מה היא בעצם האמירה לעולם לא עוד, כאשר רציחות עם חוזרות ונישנות, הרי זוהי סיסמא ריקה מתוכן ומהי משמעות האמירה לעולם לא נשכח מפי יהודים ובעיקר מפי פוליטיקאים ישראלים?" הדברים נכתבו לפני יותר מעשרים שנה!

בקהילה האקדמית הישראלית והבין-לאומית יזכר יהודה באואר כחוקר מעולה, כהיסטוריון מבריק, כאינטלקטואל מעורב, כהומניסט ישראלי גאה וכאדם אמיץ שלא חסך שבטו מאלה שעיוותו את ההיסטוריה של השואה וניצלו את זכרה למטרות לא ראויות.

יהי זכרו ברוך!

כתב: חבר האקדמיה פרופ' ישראל ברטל